

הגות, מחשבה ועבודה - בחגי תשרי, בירח האיתנים

מאמרים קצרים על מועדי ראש השנה, יום הכיפורים וסוכות

פרק א' - ראש השנה - תשובת המחשבה והאמונה

- להיות איתן באמונה -

- ירח האיתנים - איתנות וחוזק לאדם -

חודש אלול נתפס כחודש של עצבות, של דיכאון ושל פחד ויראה בעקבות יום הדין הקרב ובא, ובעקבות כך המון אנשים מפספסים ימים אלו ואינם מבינים את משמעותם. יתרה מזו, הרבה חושבים כי הכינוי "הימים הנוראים" שחל על ימי ראש השנה מבטא חלילה ימים **נוראיים**, ימים של אסון וסכנה, ופחד מהדין שחלילה ייגזר עליהם.

ודאי שאין מחשבה זו נכונה, חודש תשרי הוא ירח האיתנים, חודש שאמור לתת לאדם איתנות וחוזק. דווקא בחודש זה אנו אומרים את המזמור "לדוד ה' אורי וישעי", "אורי" זה ראש השנה, אמרו חז"ל.

עלינו להבין ולהפנים כי ההפך הוא הנכון וכי היחס אל חודשי אלול ותשרי צריך להיות שונה. חודש אלול הוא רק הכנה למתנה הגדולה שאדם יכול לקבל בראש השנה, יום שפותח חלון לאפשרות של שינוי ועלייה בחיים, יום של מהפך והארה בחייו של האדם. נבאר את הדברים:

- שורש החטאים - בדידות -

כל חטא בעולם נובע מהתפיסה ומהתחושה שהאדם במובן מסוים בודד בעולם, שכביכול אין מי שיעזור לו וידאג לו ולכן עליו לפעול אף בדרכים אסורות. האדם חש שאין פתרון למצוקותיו במסע החיים, ולכן הוא משתמש בדרכים אסורות, בחטאים.

פעמים שהאדם חש בודד וחסר חיות ולכן, כדי לפצות את עצמו, כדי להרים

במקצת את הרגשתו הירודה, הוא בוחר במעשים אסורים שיתנו לו לרגע תחושה של חיות.

רוב התאוות נובעות מרצונו של האדם לקבל חיות ולצאת ממצב של בדידות ואפרוריות.

תוצאה נוספת שנובעת מתחושת הבדידות היא שכיוון שהאדם מרגיש שאין מי שיעזור לו, מי שיושיע אותו, הוא בוחר גם בדרכים אסורות כדי לצאת מקשייו ומבעיותיו.

החטא אינו השורש, הוא הביטוי לחוסר האמונה. נמצא שמקור כל החטאים בעולם הוא פגם באמונה של האדם.

כל החטאים כולם הם ענפים וביטויים של שורש החטא, חטא עץ הדעת, הנובע מדעת מקולקלת בעולם האמונה.

- אלול - ראש השנה - שני סוגי תשובה שונים -

- ראש השנה - התשובה על שורש החטאים -

רוב בני האדם בעולם חוזרים בתשובה על המעשים, על הביטויים. פעולה זו חשובה אך אינה מספקת, שהרי טיפול במעשים אינו מטפל בהכרח בשורש הבעיה, בבדידות הנובעת מחסרון האמונה.

התשובה על המעשים נעשית בחודש אלול. בחודש זה מבין האדם היכן הוא טעה והיכן הוא צריך לחזור בתשובה.

עיקר התשובה, עיקר השינוי באדם בצורה שורשית, לא נעשה באלול כי אם דווקא בראש השנה.

כאשר האדם מטפל בהגדלת האמונה - כאן נעשה השינוי המהותי והשורשי! וכאן התשובה מטפלת בשורש החטאים כולם, בהרמת האמונה.

בראש השנה אנחנו ממליכים את הבורא. על פניו נראה כאילו חדלנו מלעסוק בתשובה ועברנו להתמקד בבורא ולא באדם ובמעשיו.

ההפך הוא הנכון. בראש השנה אנחנו חוזרים בתשובה על עולם המחשבה והאמונה, על העולם הפנימי שהוא השורש והמקור לכל המעשים ולכל הביטויים. עד כמה האדם מאמין באמת שהבורא הוא "מלך עוזר מושיע ומגן", עד כמה האדם מאמין ב"ידע פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה

יצרתו", עד כמה עולם האמונה הוא איתן ויציב בתוכנו.
בראש השנה האדם מבין שלעולם הוא אינו לבד, הוא מבין עד כמה שליטתו של הבורא בנויה מ"מלכויות, זיכרונות ושופרות".

- "מלכויות זכרונות שופרות" - הפנמת האמונה -

"מלכויות" - מלכותו של הבורא היא זו שמחוללת את כל התהליכים והאירועים בחיים, גדולים וקטנים.

"זיכרונות" - מלכותו של הבורא זוכרת ומתייחסת לכל אדם, לכל נברא ונברא, אין מי שאינו מושגח ומונהג.

"שופרות" - הנהגתו של הבורא אינה רק זוכרת כל אדם, אלא אף מובילה כל אדם לישועתו ולגאולתו השלמה בעולם הגשמי והרוחני.

תהליכי "מלכויות זכרונות ושופרות" גואלים את האדם מבדידותו על ידי הרמת אמונתו ותודעתו.

בראש השנה התפילות כולן מתמקדות בבורא, בגדולתו ובמלכותו, ועל ידי כך האדם חוזר בתשובה על עולם האמונה והמחשבה.

כאשר האדם חוזר בתשובה על חסרון האמונה הופך יום הדין לנקודת מפנה בחייו, ומתוך איתנות ובהירות של אמונה נפתח לפניו אופק חדש של תקווה לחיים מחודשים, אופק חדש של חיים מלאי תקווה, מלאי אמונה והשגחה, מתוך קשר ושייכות לכוח אין סופי.

אם האדם חושב שחודש אלול הוא חודש שבו מידת הדין שולטת, או כלשון הציבור ש"מחפשים אותו", ונכנס לדיכאון, פחד ויראה - הוא מפספס את הכול, הוא אינו מבין כי החזרה בתשובה באלול היא בסך הכול הכנה לראש השנה. ראש השנה הוא יום האור והישע לכל השנה כולה, היום שבו האדם יכול להאיר את כל חייו.

כל חטא נובע מחוסר אמונה, כל חטא תאוה וחמדה נובע מחוסר האמונה כי הבורא מנהל את עולמו.

כאשר יש לאדם אמונה, כאשר הוא יודע שתמיד אפשר לפנות לבורא ושהבורא עוזר תמיד, החיים נראים אחרת. אין דבר שיכול להחליש את האדם, והוא מלא תמיד באופטימיות ובאמונה.

באלול אנחנו מבינים היכן טעינו, היכן חטאנו, אך בראש השנה אנחנו

מבינים מדוע חטאנו וטעינו.

העבודה בראש השנה נועדה בעצם לגדל באדם את האמונה, וכך לעבור לחיים אחרים של שלמות בתפיסה עד כדי עזיבת החטא.

- חודש הרחמים והסליחות - חודש של אור, שמחה ותקווה -

כאשר הגישה לתקופת אלול ור"ה היא גישה חיובית, גישה שמבינה שר"ה נועד להאיר את חייו של האדם, שהעבודה בחודש אלול היא רק המיקוד והחיפוש של המקומות הנקודתיים שבהם חסר אור לאדם, ושהתהליך יושלם בעבודת ר"ה, הרי שבגישה זו האדם שמח בחודש אלול, והוא מצפה ומייחל לראש השנה על מנת לספוג אור זה לצורך כל השנה כולה.

העבודה באלול אינה מאיימת ומרחקת אלא אדרבה, היא מחזקת ומנחמת, מעודדת ומענגת, בצפייה לעתיד יותר מואר ובטוח שייקנה וייקבע ביום האורה הקרב ובא.

- ספרי חיים ומתים לפניך נפתחים -

ראש השנה מכוון את ראשו ואת מחשבותיו של האדם, שמתוכם הוא ילך ויפעל כל השנה כולה (עיין ליקוטי מוהר"ן ח"ב, תורה ה', יד). כמו שבגוף הראש הוא שקובע את המחשבה ואת החיות לכל האיברים, כך ראש השנה הוא המחשבה והחיות לכל השנה, הוא הראש והמוביל בכל השנה כולה.

ככל שהאור והאמונה יגברו במחשבותיו של האדם ביום הגדול, ככל שיפנים יותר את המלכויות, הזיכרונות והשופרות, כך יזכה יותר להיכתב בספר החיים. חיים של חוזק, ביטחון ואמונה, חיים מלאים יותר ומחוברים לריבון העולמים שהוא מקור כל החיים. אם חלילה יישאר עולם האמונה רדוד וחלש הרי שחיים כאלו הם חיים חסרי חיות ותקווה, ובעצם הם חיים מתים.

האדם הוא שכותב את עצמו בספר החיים או בספר המתים! הוא הקובע את רמת אמונתו ביום זה, ובכוח מחשבותיו ותפיסתו הוא קובע אם ימיו העתידיים יהיו מלאי חיים או חלילה להפך.

כך מובן מזמור חודש זה: "לדוד, ה' אורי וישעי! - ממי אירא...? ה' מעוז חיי!

- ממי אפחד...?"

כאשר האדם חי באמונה, והבורא הוא בעבורו "אורי וישעי ומעוז חיי", ממילא אין לו ממה לירא ולפחד!

- אלול - הכנה לר"ה, ר"ה - הכנה לעשרת ימי תשובה -

לתקופת אלול ותשרי יש סדר מדוקדק העולה ומתקדם בין התאריכים והחגים. כל תקופה היא הכנה לחג שיבוא אחריה, שיהיה גם הוא הכנה ושלב בונה לחג הבא. אלול הוא הכנה לר"ה, ור"ה הוא הכנה לעשרת ימי תשובה.

בחודש אלול עסקנו בתשובה וגילינו היכן חטאנו, אך רק לאחר שבראש השנה עסקנו בשורש האמונה והמחשבה וגילינו מדוע חטאנו, רק אז יש יכולת לעשרת ימי תשובה ויום הכיפורים לחולל שינוי אמתי בחיינו, שינוי שלא יתמסס עם הזמן.

התשובה בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים שונה מהותית מהתשובה בימי אלול.

התשובה בעשרת ימי תשובה אמורה להיות מנקודת מבט גבוהה יותר, עליונה יותר. לאחר שהפנמנו בר"ה עד כמה איננו בודדים ועד כמה נוכחותו של הבורא עוטפת אותנו בכל צעדינו, הרי שכעת התשובה ושינוי החיים יהיו הרבה יותר מהותיים והרבה יותר מוחלטים בחיינו.

שינוי של תשובה מנקודת מבט שונה וגבוהה יותר על החיים מאפשר תשובה אמיתית מתוך עומק הנפש, מתוך מבט גבוה יותר על החיים. החטא נעשה ממש לא רלוונטי, לא שייך אליי, וממילא לא רק החטא נעזב, אלא גם שורש החטא וסיבתו נעזבים.

"ואני קרבת אלוקים לי טוב" - על ידי בניין האמונה בחודש האיתנים זוכה האדם להיות איתן בדרכו ובאמונתו, ומתוך כך זוכה ל"קרבת אלוקים לי טוב".

זכנו רבש"ע לשוב לאמונה שלמה, להמלכה שלמה, לחוש בלבנו את השגחתך, לחוש בלבנו את קרבתך...

פרק ב' - ראש השנה - שני קטבים - הבחירה מול הידיעה

- להאמין בעבר -

- בחירת האדם - טוב מול רע -

ידיעת הבורא - אין רע בעולם

בר"ה שני קטבים. מצד אחד זהו יום שמח, יום המלכת הבורא, "אוכלים ושותים ושמחים", אך מצד שני זהו יום הדין, "ספרי חיים ומתים לפניך נפתחים". רוב העולם מתמקד בדין - "מי יחיה ומי ימות, מי באש" ועוד.

מציאות זו היא מציאות חסרה, שהרי היא מתמקדת רק בדין שיש על האדם, רק בתוצאות שבאו ממעשיו של האדם, בעוד שלמעשה צריך המיקוד להיות באדם ובבחירתו.

חוץ מהבחירה שניסינו לשפר באלול ושנמשיך ונשפר אף בעשרת ימי תשובה, יש קוטב אחר, נקודת מיקוד שונה, שאינה ממקדת מבט באדם ובבחירתו אלא בהסתכלות על החיים מצד הבורא.

מנקודת מבט זו המרכז הוא הבורא וידיעתו, ומצד נקודת הידיעה של הבורא היחס לראש השנה מקבל מבט שונה לגמרי. נבאר את הדברים:

"וא"ר יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל, אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנאמר (דברים ה, כט) מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים וגו' והיינו דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה.

לא דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב (תהילים קט, כב) ולבי חלל בקרבי ולא ישראל ראוי לאותו מעשה דכתיב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים. אלא למה עשו? לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד ואם חטאו צבור אומרים (לו כלך) אצל צבור" (ע"ז ד ע"ב).

גמרא זו מעלה שאלה: כיצד אומרת הגמרא שלא חטאו ישראל אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה? הרי הם חטאו מתוך שנפלו במעשיהם ובחרו ברע. וכי דוד חטא מתוך רצון לעזור לבעלי תשובה או מתוך שנפל ביצרו? הרי הוא עצמו אמר "וחטאתי לנגדי תמיד"?

ודאי שגמרא זו לא נאמרה מצד מבטו של האדם, מצד נקודת הבחירה. מצד האדם, הוא זה שנפל בבחירתו, ועליו לחזור בתשובה, אך יש נקודת מבט שונה וגבוהה יותר, נקודת מבט על החטא והנפילה מצד הבורא, מצד ההשגחה העליונה.

הבורא מאפשר לבחירת האדם להתבצע, ומתוך שהבורא אינו מונע מבחירת האדם להתבצע הרי ודאי שבחטא יש רובד נוסף שיכול לקדם את האדם ואת העולם.

נקודת מבט זו אינה מצד האדם ובחירתו אלא מצד הבורא וידיעתו. מצד הבורא אין מציאות בעולם שאין בה גרעין של טוב ושל ישועה.

"חוק הטוב להיטיב" - כתב הרמח"ל, ולכן ודאי שבכל אירוע שקורה בעולם, אף שלילי, טמון פוטנציאל פנימי שבדיעבד יכול לקדם את האדם ואת העולם. ודאי שאין הדברים פוטרם את האדם מאחריות על מעשיו, אך במקביל הם פותחים מבט נוסף, מעמיק ומשלים.

- ראש השנה - מיזוג בין בחירת האדם לידיעת הבורא - - עיקר העבודה - המלכת הבורא על העבר המקולקל -

אם נתמקד רק בבחירה, רק ביום הדין, רק בבחירתו של האדם, הרי שלעולם נהיה חסרים. גם לאחר שנשוב בתשובה לא נהיה מושלמים, שהרי עדיין, גם לאחר התשובה והקבלה לעתיד, עדיין העבר מקולקל ושביר ועדיין ימי העבר בוזבוזו לשווא ולריק.

אם כן, איך האדם יכול לאכול תפוח בדבש ולקוות לשנה טובה? הרי העבר מלא בחסרונות ואף העתיד אינו בטוח מעבירות.

אלא שביום הדין כדי להימלט מאימת הדין אנחנו חייבים לברוח לבורא, למזג בין בחירת האדם בין טוב לרע לידיעת הבורא שמהכול יצא בעתיד טוב, ורק כך נמליך אותו עלינו באמת.

כשעוברים מהבחירה האישית המייסרת, המלאה בנפילות, בעליות ובירידות, להבנה שאצל הבורא וידיעתו הכול אחד ומהכול יכול לצמוח טוב וישע, ושגם לעבר החסר יש שליחות וחלק בקידום העולם, רק אז אנחנו יכולים לשמוח באמת בראש השנה מתוך האמונה שמלכותו בכל משלה, ומלכותו כוללת גם

את מעשינו הרעים וגם את נפילותינו הכואבות.
 מצד אחד בראש השנה אנחנו מתמקדים בבחירה, אך מיד אנו עוברים
 לידיעה.
 רק מתוך גדולתו האין סופית שיכולה להפוך מר למתוק אנחנו יכולים להגיע
 שמחים ליום הדין.
 זו הסיבה שאין יום הכיפורים קודם ליום הדין, שאם לא כן היה הכול תלוי
 רק בנו והיינו לעולם חסרים.
 פסוקי מלכויות, זיכרונות ושופרות מדברים על גדולתו של הבורא. הבורא
 הוא אין סופי וכל יכול ולכן אנחנו שמחים, כי רק ידיעתו תהפוך את זדונותינו
 מהעבר לזכויות (עיין בלקוטי מוהר"ן כה - "ואי אפשר להכניע הקליפות
 דהיינו... אלא ע"י גדולת הבורא").
 זהו הרעיון בגמרא דלעיל - "לא חטא דוד אלא להעמיד עולה של תשובה" -
 דהיינו העדר החטא אינו מבחינת דוד המלך בעצמו, שהרי הוא חטא מצד רצונו
 ומצד בחירתו ואף אמר "וחטאתי לנגדי תמיד", אלא מצד דרכי ההשגחה
 העליונה שנתנה לחטא זה להתגלגל בעולם: איזה גרעין פנימי טוב מסתתר
 בחטאו של דוד? איזה גרעין טוב מסתתר בחטא העגל?
 על כך הגמרא עונה כי הרצון האלוהי האין סופי הוא שאפשר לחטאים אלו
 להתבצע, כדי להעמיד את עולה של תשובה לפרט ולכלל.
 מצד הבחירה יש כאן מעידה ונפילה, אך מצד הידיעה יש כאן פוטנציאל של
 בנייה וצמיחה.

- ה' מלך, ה' מלך, ה' ימלוך לעולם ועד -

בפסוק זה עם ישראל מקבל עליו עול מלכות שמים. ההמלכה נעשית קודם על
 ההווה, אחריו על העבר, ובסוף על העתיד.
 גם כשבאים אנו לר"ה אנו צריכים להמליך את הבורא על ההווה, על העבר
 ואף על העתיד.
 מהי ההמלכה על העבר? רק אם נאמין שגם בחטאי העבר טמון טוב נסתר,
 נחפש אותו ונמצא איך בדיעבד המעשה השלילי שעשינו בעבר יקדם אותנו
 בעתיד - רק כך נגלה את מלכותו אף בעבר.

"מלכותו בכול משלה" - בהווה ובעתיד זה פשוט: כל מה שקורה ויקרה הוא רק מאתו ורק בידיו, אך העבר לכאורה כבר נעשה, ואיך זה קשור אליו, הרי העבר מונע לכאורה אך ורק מבחירתנו?
אלא שזהו עיקר החידוש בראש השנה, אנו ממליכים אותו על הכול ובפרט על העבר!

**"זוכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו לחיים למענך אלוקים לחיים"
"תכלה שנה וקללותיה - תחל שנה וברכותיה"**

כאשר אדם חוזר בתשובה באלול הוא יכול לאבד ח"ו את האמון בעצמו - העבר ודאי מלא פגמים, והעתיד אולי ישופר אך גם על זה אין ערבות מוחלטת. בר"ה האדם נדרש לעבודה אחרת, בר"ה האדם נדרש לאמונה, הבורא הוא **מלך** ואינו מצומצם למגבלותיו של האדם.

בעולמו של האדם, הרע הוא רע והטוב הוא טוב, שחור הוא לא לבן. בר"ה אנו באים ואומרים שהבורא הוא מלך, אינו מוגבל לעולמנו ולמגבלות שלנו. הבורא הופך רע לטוב ומר למתוק.

רק בקבלת מלכותו של הבורא בצורה מוחלטת, ובפרט על העבר, אני מסוגל לקבל את העבר שלי ולמצוא בו את המקפצה לעתיד. רק ע"י הבורא גם העבר שלי יכול לקבל משמעות חיובית.

ר"ה הוא יום שהאדם עולה בו למצב המוחלט של העולם, שם אין רע, אין חיסרון. רק אחרי ההמלכה אני מבין שבאמת יש לי עתיד, שבאמת יש לי סיכוי - מאחר שהכול לטובה וגם הרע יכול להוות שלב בגילוי הטוב הפרטי והעולמי. הרבה אנשים בורחים מר"ה, אך ההפך הוא הנכון, כי רק בעקבות ר"ה האדם יכול להכיל את כל מציאותו ואפילו את עברו השלילי.

על פי הדברים לעיל נבאר את התוספת "זוכרנו לחיים": תזכור את עברנו לחיים - שגם זיכרון מעשינו הרעים יהיה לחיים, שאפילו הוא, הרע בעבר, יהיה מקפצה לטוב בעתיד. מדוע? משום "מלך חפץ בחיים" - שהרי אתה שורש החיים, ובכל דבר שאתה מהווה בעולם יש פוטנציאל של חיים.

ראש השנה הוא יום המלכת הבורא מצד הבחירה וגם מצד הידיעה. מצד הבחירה - המלכה על העתיד, ומצד הידיעה - המלכה על העבר.

"תכלה שנה וקללותיה", ומתוך כך "תחל שנה וברכותיה". אותן קללות שִׁפְלו הן עצמן יהיו תחילת הברכות.
זכנו רבש"ע שהקללות עצמן יתגלו בשורשם והם יהפכו לשורש הברכות.
הראה לנו כיצד הרע הופך לטוב והמר הופך מתוק...

פרק ג' - ראש השנה - "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם"

- להאמין בשופר, להאמין ברצון -

כל יסוד המלכת הבורא עלינו הוא עבודה אישית מאוד, אינטימית מאוד. הבורא אינו זקוק להמלכה שלנו. "אתה הוא קודם שנברא העולם, אתה הוא לאחר שנברא העולם".
 "כדי שתמליכוני עליכם" - מטרת ההמלכה היא **שהאדם** הוא שיכיר את מלכותו יתברך.
 מהי מלכות הבורא? מהי העבודה בר"ה?

לשמוע קול שופר - לשמוע את הרצון הפנימי

בכל החגים האדם מצווה לפעול, מצווה הוא לעשות, אך בר"ה אין שום מצווה לעשות, יש מצווה להקשיב, "לשמוע כל שופר".
 כל עניינו של ר"ה הוא תנועה הפוכה מכל החגים. לא ממני החוצה אלא ממני פנימה, לתוך העצמי הפנימי.
 בתפילת ר"ה אנו מדברים על עולם אידיאלי זך ומתוקן, עולם של טוהר ושלמות, עולם שאין בו רוע ולכלוך. זוהי מלכותו של הבורא, "עוז וחדווה במקומו", "לא יגורך רע", אין מציאות של רוע.
 אמירת המלכויות נועדה "כדי שתמליכוני עליכם" - המלכתו היא בשבילנו ולא בשבילו. כאשר אדם מקשיב לעולמו הפנימי, כאשר אדם מנסה לחדור לעצמו, לחדור לשורש של כל רצונותיו, הוא מגלה שכל הפעולות שעשה, שרצה, שפעל, שהתאוה, הם בסה"כ ניסיון לבטא רצון הרבה יותר פנימי באדם.
לאדם יש הרבה רצונות, יש הרבה תנועות, אך מעל יש רצון הרצונות.
 בר"ה, באמצעות התפילות, באמצעות ההקשבה לשופר, לקול הפשוט היוצא

ללא עיבוד והטיה, לקול שמבטא את שורש רצונותינו, אנו מגלים שהעולם הטוב והאידיאלי שדיברנו עליו בתפילה, עולמו הטוב והזך של הבורא, הוא העולם שנמצא בשורש רצוננו. אנו מגלים שהעולם הטוב והאידיאלי נמצא וגלום בתוך לבנו.

כל המעשים שלנו הם חיפוש לטוב האין סופי שאנחנו כל כך מחפשים, שאליו אנחנו כל כך כוספים.

עיקרו של ר"ה הוא כדי שהאדם יפגוש את עצמו! את מלכות ה' בעולם הקיימת כבר בתוכו.

רק אם האדם מגיע למפגש הזה בר"ה בין הטוב, הנכסף והאידיאלי לבין עצמו השורשי, רק אז הוא ממליך את הבורא בצורה שלמה.

החטא - החטאה של הרצון הפנימי לטוב אין סופי

לאחר מפגש זה בין האדם לטוב שבעצמו, בין רצונותיו היומיומיים לבין שורש רצונו, באה באדם ההכרה עד כמה טובו של הבורא הוא המרכז של חייו, עד כמה מלכותו היא המנוע לכל אישיותו ורצונו.

אחרי מפגש זה הרצון הפנימי באדם מתעצם, מתגדל, והוא נהיה קשוב יותר לחייו, לטוב ולטוהר שבעצמו, למלכותו של הבורא שהיא היסוד לכל חייו ורצונותיו.

העצמת הרצון הטהור שבאדם גורמת לחזרה בתשובה לא רק במעשים אלא אף ברצונות, מעבר של האישיות ממצב של "אתכפיא" למצב של "אתהפכא".
"אתכפיא" - עזיבת החטא למרות הרצון והחשק אליו. האדם כופה את עצמו נגד רצונו ותשוקתו לחטוא.

"אתהפכא" - ריחוק וסלידה מעצם החטא. רצונו של האדם התהפך, והוא אינו חפץ כלל בחטא.

המלכת הבורא, מציאתו בתוך לבנו ורצוננו, עוזרת לנו לשוב בתשובה בצורה אחרת לגמרי, לשוב מתוך אהבה לאין סוף שבאישיותנו. תשובה מאהבה ולא רק מיראה.

פתאום מבין האדם עד כמה הרחיקוהו חטאיו מעצמו ממש, עד כמה הם הרחיקו אותו ממה שחיפש כל כך. פתאום מבין האדם עד כמה הרצונות הקטנים שדרכם ניסה להגיע לטוב הנכסף והמיוחל הרחיקו אותו מאותו טוב

גדול ואין סופי שנמצא בו עצמו.

"אין מלך ללא עם" - "המלך הקדוש" - "האל הקדוש"

על פי ההלכה, אם טעה המתפלל ואמר "האל הקדוש" במקום לומר "המלך הקדוש" - חוזר לראש התפילה. מדוע?

ישנו הבדל מהותי בין "האל הקדוש" ל"מלך הקדוש". "אל" הוא מושג מנותק מעם, "לא יהיה בך אל זר". "אל" הוא ישות רוחנית מעל האדם שאינה יורדת ומתמזגת עם האדם, כמו עובדי עבודה זרה שהיו מקריבים קרבנות אדם לאלים (לכן היא נקראת "עבודה זרה", זרה היא לאדם, מרוחקת ומנוכרת לפרטיותו של האדם).

המלך הוא בעל מלכות, "אין מלך בלא עם". גדולתו ואפיונו של המלך נמצאים דווקא בתוך מלכותו, בתוך עמו. הבורא הוא המלך, ואנחנו מלכותו - ומלכותו בכל משלה. המלך משפיע ומתמזג גם במלכותו.

חלק מהמלך מתגלה בעם, וזהו ההבדל הבסיסי בין היהדות לבין העבודה הזרה, בין היהדות לאסלאם. כולם מאמינים באל הגדול, אבל לא כולם תופסים שבורא עולם יורד ומשגיח עלינו, מתגלה בתוכנו, בתוך לבנו.

מי שאומר בימים אלו "האל הקדוש" חוזר לראש, דהיינו הוא לא הבין את שורש כל העבודה הרוחנית בימים אלו. הוא לא תפס את מהות הימים הגדולים הללו ואת חידושם, ולכן אין לו סיכוי לשוב בתשובה מנקודה אישית עמוקה, מנקודת הזדהות עצמית.

כל העבודה הרוחנית בעשרת ימי תשובה לא תתחיל אלא אם כן יחוש האדם ויאמר שהבורא הוא "המלך הקדוש" שמלכותו, טובו, וטהרתו נמצאים בתוכנו.

בימים אלו מלכותו מתגלה, דווקא בימי הדין מתגלה קרבתו אלינו מתוך הארתו המתגלה בתוכנו.

- חזרה בתשובה - העצמת האדם

- תשובה מלאת נעם ואור אישי -

אנחנו חוזרים בתשובה לא מתוך מחיקת האדם והגדלת האל, אלא מתוך

חשיפת המלך הקדוש שמתגלה בתוכנו.
 החזרה בתשובה מעצימה את האדם, מוצאת בתוכו את הטוב הפנימי שהוא
 באמת אין סופי.

העבודה הזרה והאסלאם מחקו את האדם מתוך הגדלת האל, מתוך
 התפילה שרק "אללה הוא אכבר". האדם מתגמד והופך להיות חסר ערך, חסר
 משמעות, כמו שאין משמעות לפרוטה שחוקה מול עושרו האגדי של העשיר.
 היהדות טוענת אחרת. דווקא גדולתו של הבורא מחייבת שהוא יתגלה
 בתוכנו, ומתוך שהוא מלך אמתי, אין סופי, ודאי שאורו מחייה אותנו ומתבטא
 בכל אחד ואחד מאתנו.

יום המלכת הבורא אינו יום הקטנת האדם. אדרבה, יום המלכת הבורא הוא
 גם יום המלכת רצונו הפנימי של האדם.

זוהי מהותה של התשובה - האדם שב לחלק האין סופי שבאישיותו.
 נמצאנו אומרים: יום המלכת הבורא הוא בעיקר יום המלכת הבורא שנמצא
 ומתגלה באדם.

החזרה בתשובה ביהדות מעצימה את האדם.
 רוב בני אדם מפחדים מהמושג "תשובה", הם רואים בתשובה מהלך של
 צמצום החיים ודיכוי האדם. ואולם, מתוך המבט החדש שראינו הופך תהליך
 התשובה לתהליך של העצמת האישיות, תהליך של חשיפת האין סופיות,
 תהליך של מציאת אור, נעם וטהרה באדם, תהליך של שמחה.

- שורש הדין - רחמים -

שורש הדין בראש השנה אינו נובע ממצואות של דין ונקמה. זהו דין שנובע
 מרחמים. דווקא מחמת קרבתו של הבורא אלינו, אהבתו ושייכותו בתוכנו,
 דווקא מחמת אין סופיותו שממלאת את אישיותנו, נוצרת ממילא תביעה על
 מעשינו.

עצם מציאותו בתוכנו יוצרת מצד אחד אחריות, שליחות ותפקיד אישי, ולכן
 גם נוצר דין וחשבון, אך מצד שני, עצם קרבתו אלינו ומציאותו בתוכנו יוצרות
 אהבה ונחמה, יוצרות את התקווה שהכול יתוקן ויתעלה, האדם והעולם, שהרי
 מלכותו מתגלה בתוכנו, בתוך רצוננו. שורשו של הדין נובע דווקא מהרחמים.
 מי שלא אומר "המלך הקדוש" אינו נחשף לאין סוף שבתוכו, אינו נחשף

לתקווה הגדולה שבמלכותו, ולכן חייב לחזור.
זכנו רבש"ע לגלות בתוך אישיותנו את טובך, לגלות בלבנו את רצוננו שהוא רצונך.

פרק ד' - ר"ה תיקון לשורש החטאים בעולם

"וגילו ברעדה" - שורש השמחה

- גאולת האדם ע"י העיסוק בכלל -

מהו ההבדל בין העבודה באלול לבין העבודה בר"ה?
 לכאורה שניהם עניינם תשובה. ר"ה הוא הראשון לעשרת ימי תשובה, ואם כן מה כל כך שונה בו מהימים שקדמו לו?
 אלא שיש הבדל מהותי בין שני הסוגים של התשובה.
 באלול האדם מבין היכן חטא ועד כמה חטא, אך בר"ה מנסה האדם לנגוע בשורש החטא ולתקן את הסיבה שבגללה הוא חטא.

שורש החטאים - התעסקות יתרה באני הפרטי

כל החטאים כולם, שורשם בהתעסקות האובססיבית של האדם בעצמו. כל התאוות, הקנאות, העצבויות והכעסים נובעים מחשיבה של האדם על מצבו הפרטי ביחס לסובב אותו.

כל המידות המקולקלות הנ"ל הן ענפים של השורש האנוכי.

בניגוד לבורא, הנברא שקוע כל הזמן בעצמו, ב'מה טוב לי ומה רע לי'. על אף

שחשיבה זו היא חשיבה נורמלית היא בסופו של דבר מצומצמת ופרטית.

בר"ה, שהוא היום הכי גורלי לאדם בשנה, הכי פרטי וקריטי, האדם נתבע

להפסיק לחשוב על עצמו ועל צרכיו ולהתעלות לחשיבה כללית, לתפילה על

הבריאה כולה, על כל החי, הצומח והמדבר.

דווקא ביום הדין, היום שבו נקבע לאדם כל מה שיקרה לו, דווקא ביום הכי

פרטי, הכי גורלי לפרט, נתבע האדם להשתחרר מגורלו ופרטיותו ולעסוק

בתפילה, בענייני הכלל. ע"י כך האדם פותח לעצמו אפשרות לתשובה חדשה,

לתשובה ממקום אחר בנפש, ממקום של פחות אנוכיות וממילא פחות קשר

וזיקה לחטאים ולעבירות.

הפרטיות האנוכית - שורש החטאים - השורש לכל העצבות בחיים

ראש השנה מנסה לתקן את האדם בשורשו, לגאול אותו מההתעסקות האין סופית בעצמו.

כל הצדיקים מתאפיינים בכך שעיקר מחשבתם היא לזולתם ולא רק לעצמם. רוב בני האדם השקועים בעצמם הם בדרך כלל אנשים עצובים, כי כל זמן שהאדם שקוע בעצמו הוא נמשך לשקיעה בחיסרון ולא ביתרון, נמשך לעסוק בצד החסר של החיים ולא בצד המלא של החיים.

חשיבה כזו משרה על האדם תחושת כבדות, עצבות וחיסרון תמידי, וגם אדם שיש לו הכול, עושר כבוד וגדולה, ימצא שחיו מלאים בחיסרון ולא יצליח ליהנות מהיתרון שיש לו.

כיון שיש קשר עמוק בין השורש של החטא לבין העצבות, ממילא כל חטא יביא עצבות וכל עצבות תביא חטא.

ידועה הטררוניה המובאת בתיקוני זוהר (תיקון ו) על בני האדם שצועקים ככלבים "הב הב הב, הב לב חיי, הב לב מזוני, הב לב בני".

"אֵלָא פְּלֵהוּ צְוּחִין בְּצִלוֹתֵין בְּיוֹמָא דְכַפּוּרֵי כְּכִלְבִּים, הֵב לְנָא מְזוֹנָא, וְסִלְיָחָ וְכַפְרָה וְחַיִּי, כְּתַבְנוּ לְחַיִּים, וְאִינוּן עֵזִי נַפְשׁ כְּכִלְבִּים, דְּאִינוּן אוּמִין דְּעֵלְמָא דְּצְוּחֵי לְגַבְיָה וְלִית לֹון בְּשֵׁת אַנְפִּין, דְּלָא אִית מָאן דְּקָרָא לִיה בְּתִיבְתָא, דִּיחְזוֹר שְׁכִינְתִּיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא".

וכי האדם אינו צריך להתפלל על חיו ועל בניו?

אלא שהכאב של הזוהר הוא כאשר האדם אומר רק הב הב הב, כאשר כל המגמה וכל הבקשות הן רק האדם וגורלו, הרי שעדיין הוא שקוע בעצמו ובאנוכיותו. ודאי שמצב זה הוא מצב נורמלי, אך עדיין לא גאל האדם את עצמו מאנוכיותו, ולכן הוא בסופו של דבר עדיין שבוי בתשתית הרוחנית הנפשית הפרטית, שהיא השורש לכל החטאים כולם.

אפילו אם הבקשות הנ"ל הן לצורך דבר שבקדושה עדיין שבוי האדם בתוך עצמו, ואף על פי שבפועל הוא צדיק עדיין החשיבה היא אנוכית ופרטית, וכאן אין הוא שונה בשורש ממחשבתו של הרשע שכל מחשבותיו נעות סביב עצמו.

בראש השנה אנו מנסים לחזור בתשובה על שורש החטאים כולם, על ההתעסקות המוגזמת באני הפרטי, ומנסים להרגיל את האדם לפתח כוון מחשבתי כללי יותר, רחב יותר.

התפילה ביום זה על הכלל, על העם, על האנושות כולה, על ההווה כולה, תעלה את האדם לתפיסה חדשה, כוללת יותר, שממילא תשחרר אותו מכל החטאים כולם.

– תפילתה של האישה השונמית בראש השנה –

בספר מלכים מובא דיאלוג שהתקיים בין אלישע הנביא לאישה השונמית בראש השנה, ומשם נלמד על העבודה הראויה ביום זה.

”וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל שׁוֹנִים וְשָׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחֲזֹק בּוֹ לֶאֱכֹל לֶחֶם וַיְהִי מִדֵּי עֲבָרוֹ יָסַר שָׁמָּה לֶאֱכֹל לֶחֶם: (ט) וַתֹּאמֶר אֶל אִשָּׁה הִנֵּה נָא יִדְעֵתִי כִּי אִישׁ אֶל־לֵהִים קָדוֹשׁ הוּא עִבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד: (י) נַעֲשֵׂה נָא עָלֵינוּ קִיר קִטְנָה וְנָשִׂים לוֹ שֵׁם מְטָה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶף וּמְנוֹרָה וְהָיָה בְּבֵאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה: (יא) וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵא שָׁמָּה וַיָּסַר אֶל הָעֵלְיָה וַיִּשְׁכַּב שָׁמָּה: (יב) וַיֹּאמֶר אֶל גַּחְזִי נַעֲרוּ קָרָא לְשׁוֹנְמִית הַזֹּאת וַיִּקְרָא לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו: (יג) וַיֹּאמֶר לוֹ אָמַר נָא אֵלַיָּה הִנֵּה חָרַדְתְּ אֵלֵינוּ אֵת כָּל הַחֲרָדָה הַזֹּאת מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ? הֲיִשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שָׂר הַצָּבָא? וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנֹכִי יֹשֶׁבֶת” (מלכים ב', ד).

הזוהר מלמד אותנו שמפגש זה אירע ביום ראש השנה:

”תא חזי שונמית כד אמר לה אלישע (מלכים ב' ד) היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא, היש לדבר לך אל המלך ההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה וההוא יומא דמלכותא דרקייעא שלטא למידן עלמא וקודשא בריך הוא אקרי מלך המשפט בהווא זמנא, ובגין כך אמר לה היש לדבר לך אל המלך, מה כתיב ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת, מאי קאמרה לא בעינא למהוי רשימאה לעילא אלא לאעלאה רישאי בין סגיאין ולא לאפקא מכללא דלהון” (זוהר פרשת ויצא דף קס ע"ב).

מדוע לא ביקשה השונמית דבר? הרי ביום הכי גורלי והכי משמעותי ברכת הנביא יכולה לעזור לה בצורה אדירה?!

הזוהר בעצמו עונה על כך: "לא לאפקא מכללא דלהון", היא אינה רוצה לצאת מהכלל אל הפרט.

אין הכוונה שתפילה פרטית היא חלילה קטנה ולא ראויה, אלא שביום הראשון לעשרת ימי תשובה, ראש השנה, האדם מנסה לשנות במקצת את נקודת היחס שלו לחיים, שתהיה יותר כללית ופחות פרטית, ועל ידי כך ייעלם שורש החטאים והאדם יוכל באמת להשתחרר מן החטא.

זו הסיבה שבעטיה לא ביקשה האישה השונמית דבר מאלישע הנביא ואמרה "בתוך עמי אנוכי יושבת". היא הבינה שכל התעסקות פרטית ובקשות פרטיות מזכירות את שורש החטאים כולם, "אנא אמלוך" - חשיבה בתוך האני ולצורך עצמי.

יש לציין שהתעלות האדם למקום כללי יותר וגבוה יותר, לא רק שלא תחסיר לו באופן אישי את משאלותיו, אלא אדרבה, תמלא את משאלותיו ביתר שאת. לאחר שעלה למקום רוחני עליון יותר, ודאי שראוי הוא יותר לקבל שפע וברכה רבים יותר. האישה השונמית זכתה להגשמת משאלות לבה, זכתה לבן מיוחד שלא פיללה לו, זכתה לחבקוק הנביא (שגם הוא כנביא חייב להיות כללי).

ראש השנה - "גילו ברעדה" - תיקון החטאים ע"י "גילה"

ישנו חיוב להיות שמחים בראש השנה, "אוכלים שותים ושמחים" כפי שכתב השו"ע (ס' תקצז), וכן כתבו הפוסקים שגם מצוות "ושמחת בחגך" שייכת בו, שגם הוא בכלל חג (עיין משנ"ב שם) וכבר כתב הנביא נחמיה "אכלו משמנים ושתו ממתקים... כי **חדוות** ה' היא מעוזכם".

מהו עניין חיוב השמחה ביום הדין, בראש השנה?

על פי מה שכתבנו על מהות התשובה בראש השנה בניגוד לשאר הימים נבין את החיוב להיות בשמחה ביום זה.

אין שמחה לאדם אלא רק כאשר הוא מתעלה על עצמו ומפסיק להטריד את עצמו בעצמו.

שמחה אינה מצב של מציאות מושלמת כמו שחושבים רבים, שהרי אין מציאות שכל כולה מושלמת, וכל אדם הרי מלא חסרונות. שמחה היא תוצאה של עבודה, האדם חושב על רבדים עליונים וגבוהים יותר וע"י כך פוגש את הצד

העליון שבאישיותו. האור שבחייו ושבאישיותו תופס מקום מרכזי, והפרטים שגרמו לו מקודם להיות עצוב הופכים לחסרי משמעות. חייל מצטיין שנבחר לצאת למשימה סודית כדי להציל את כל עירו וארצו מתמלא בשמחה ואושר פנימיים מגודל תפקידו, וחסרונו של פרטים אלו או אחרים נעלם ומתבטל מול הזכות שבשליחות המשמחת אותו.

כאשר האדם מתנתק מהחשיבה האובססיבית על עצמו, ע"י כך הוא מתעלה ושמח. בחשיבה חדשה זו הוא פוגש מעגלים רחבים וגבוהים יותר, וממילא החיסרון הקיים בחייו אינו תופס עוד מקום מרכזי, והאור גובר על החושך. כבר כתב ר' נחמן: "כי בשמחה תצאו" - ע"י השמחה יוצאים מהגלות. שמחה אינה מציאות שהחיים מזמנים לאדם, אלא היא מציאות שהאדם יוצר בעצמו.

בראש השנה אנו שבים בתשובה מהשורש. אנו משנים חשיבה, מנסים לגאול את הראש שלנו ואת החשיבה שלנו מהעיסוק האובססיבי בעצמנו, ועל ידי כך אנו מתנתקים משורש החטא ומגיעים לשמחה. **זכנו הבורא לגאול את עצמנו מעצמנו, מעיסוק מוגזם בפרטיותנו, ולהגיע לחשיבה עליונה וכללית.**

פרק ה' - יום הכיפורים - תשובה מעל התשובה

**- לבטל את הבחירה - לבחור שלא לבחור -
יום הכיפורים - יום העבודה**

יום הכיפורים יוצר מפגש בין שני קטבים שלכאורה סותרים. מצד אחד, האדם מקבל אחריות על מעשיו, חוזר בתשובה ומתבונן בכל פרט ופרט בחייו. הווידויים ביום הכיפורים מפורטים לפרטי פרטים, ואין שום נקודה בחיים שאינה עוברת מבחן מדוקדק ביום זה. האדם מקבל אחריות אישית על כל המעשים, על כל הדיבורים, על כל המחשבות ואפילו על כל הרצונות. האחריות היא מוחלטת.

מצד שני, דווקא ביום קבלת האחריות הכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים, למקום שאינו בשליטתו של האדם, למקום שנמצא כל כולו בגבולות על-

אנושיים, למקום שאין בו שום עבודה אנושית כל השנה כולה, למקום שאינו תחת אחריותו של האדם.

נבאר את הניגודיות בין הדברים, וכן את ההשלמה המתרחשת ביום זה.

קודש הקודשים - מקום ללא עבודה

קודש הקודשים מבטא מקום שנמצא מעל הגבולות שלנו. ידוע שקודש הקודשים היה עומד בנס, וארון הברית בגודלו הפיזי לא יכול להיכנס לקודש הקודשים.

קודש הקודשים הוא שיא הקדושה. גם בהר הבית שנחשב לקדוש יש מדרגות, וקודש הקודשים מעל כולם. אין רשות לשום אדם להיכנס למקום זה, אפילו לכוהנים אסור להיכנס, וגם הכוהן הגדול יכול להיכנס רק פעם בשנה.

כל השנה כולה קודש הקודשים עומד שומם ולא מתבצעת בו שום פעולה. גם בנפשו של האדם יש מקום שנקרא קודש קודשים, מציאות של דבקות רוחנית שנמצאת מעל שכלו ובחירתו של האדם, קדושה שנמצאת באדם לא בגלל בחירתו ורצונו אלא מעצם קיומו, כמו אהבת בן להוריו, אהבה שאינה נובעת ממחשבה או מהחלטה, אהבה פנימית של הבן להוריו שנמצאת בו מעצם לידתו.

כך יש באדם אמונה וקשר לבורא מעצם היותו נברא, אמונה שאין מקורה בהשכלה או בעבודה.

בית המקדש - מפה לנפשו של האדם

במקדש שני חלקים: קודש הקודשים - המקום האסור בכניסה ובעבודה כל השנה, ושאר בית המקדש - הקודש והעזרה, המקום שהכוהנים עובדים ופועלים בו כל השנה כולה.

גם בנפשנו ובאישיותנו שני חלקים.

המקום האחד הוא מקום הבחירה והאחריות, מקום העבודה וההתקדמות. המקום השני הוא מקום הקדושה והסגולה, מקום שאין בו שום בחירה, מקום טהור וזך שלעולם לא יקבל טומאה.

רק ביום הכיפורים יש השקה בין הניגודים, רק ביום הכיפורים נכנס הכוהן

מהקודש לקודש הקודשים.

דווקא ביום שבו האדם מקבל את מלוא האחריות על מעשיו, מעפיל הוא למקום שאין לו בחירה.

דווקא ביום התשובה והעבודה מתגלה הארת קודש הקודשים, שהיא מעל למקום ומעל לזמן, מעל לעבודה ובחירה.

ביום זה תשובתנו מתחילה בנו ועוברת למצב שמעל לבחירתנו.

יוהכ"פ - תשובה מעל תשובה - לשוב למקום שאין לנו בחירה

ישנה תשובה מיראה, שבה האדם אינו שונא את החטא אלא את תוצאותיו. מעליה נמצאת התשובה מאהבה, שבה האדם שונא את החטא אך בפוטנציאל החטא עדיין קיים באישיותו, אמנם לא בפועל אלא רק בכוח.

בפסגה של הכול, באידיאל המושלם, ישנה תשובה שבה האדם רוצה להגיע למוחלטות של הטוב, להתמזגות עם הטוב, באופן שהצורך לבחור בין טוב לרע יישלל ממנו, והוא יוכל להגיע מתוך בחירה למצב של חוסר בחירה.

מתוך התשובה שלנו והאחריות שלנו, מתוך החרטה השלמה על הרע וההזדהות המוחלטת עם הטוב, אנו עולים למציאות שבה אנו רוצים שהרע ייעלם לגמרי מחיינו, ואפילו מבחירתנו.

הכניסה של הכוהן לקודש הקודשים, למקום שאין בו עבודה ואחריות, אינה עומדת בסתירה לתשובה ולקבלת האחריות על כל המעשים, אלא אדרבה, היא השכר והתוצאה של נטילת האחריות.

מתוך העבודה הרוחנית והעבודה בקודש אנו זוכים לשכר של קודש הקודשים, מקום הטהרה המוחלט והבלתי משתנה.

שני סוגי כפרות - "הזאות" - "אחת למטה ואחת למעלה"

בכל השנה כולה מי שייגש לקודש הקודשים ימות - מדוע?

ביום רגיל אדם צריך להתנהג בתפיסה שהכול תלוי רק בבחירתו, הטוב תלוי רק באדם ובמעשיו.

"אחת למטה", כפרה תחתונה, שבה הכול תלוי בנו ובבחירתנו.

אך יש בחינה מיוחדת נסתרת שמתגלה ביום הכיפורים, "אחת למעלה",

כפרה עליונה, שהאדם זוכה שמתוקף בחירתו בטוב ושנאתו לרע תישלל ממנו הבחירה באותו עניין, ואותו רע שהיה בחייו, בכוח או בפועל, ייעלם לגמרי מחייו, לא יהיה כלל, לא בתודעתו ולא בבחירתו.

יש כאן הרבה נחמה, הקלה לנוכח המחשבה שלעתים מטרידה אותנו, ולפיה יש נושאים שלכאורה אינם ניתנים לשינוי בחיינו. לפעמים אנו חושבים שהרע הוא חלק בלתי נפרד מחיינו ושלעולם לא נצליח להשתחרר בצורה מוחלטת מאותו רע, מאותה עבירה, מאותה נפילה, כאילו ברור שנחזור לקלקולינו. מתוך מחשבה זו הייאוש ממלא את לבנו, והרפיון מתגנב לתשובתנו. יום הכיפורים הוא תשובה לאותה מחשבה, לאותו ייאוש.

יום הכיפורים מבשר לאדם שלא תמיד יצטרך לחיות בקרב ובמלחמה בתוך אישיותו. יום הכיפורים מבשר לנו שאחרי התשובה המייגעת הדורשת מהאדם דין וחשבון על כל מעשיו ורצונותיו, הוא יכול לעלות למקום השקט, למקום שבו אותו רע ייעלם לגמרי מחייו והטוב הפנימי, הטהור והעליון, טוב הנשמה שבא מקודש הקודשים, הוא שישלוט באישיותו באותו עניין.

"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים"

ט"ו באב ויום הכיפורים מקבילים זה לזה. ט"ו באב הוא החג שבו התרבתה האהבה בתוך עם ישראל ונישאו השבטים זה לזה.

ביום זה, יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל, התגלה שכל בני ישראל הם אחד, ונמצא שכל ההבדלים והמלחמות שהיו בספר שופטים היו חיצוניים. יום הכיפורים דומה לט"ו באב. ביום הכיפורים מתגלה אהבה שלמה בין האדם לבוראו, מתגלה נקודת ההשקה בין הבורא לנברא, נקודה שבה טהרתו של הבורא מופיעה בנברא. נקודה פנימית באדם שמסירה ממנו את הצורך להילחם ברע, נקודה פנימית של טוב כל כך עליון, עד שהרע שבאדם מתגלה כלא מציאותי.

אחרי הווידויים בכל תפילה אומרים את 13 המידות. "ה', ה' אל רחום וחנון" - שני שמות ה' כנגד שתי תשובות:
שם ה' הראשון - ההארה שמעלינו, הקודש שמגיע אלינו מלמעלה, ללא בחירתנו.

שם ה' השני רומז לבחירתנו ותשובתנו. ביום הגדול, ביום הכיפורים, שתי הנהגות אלו מתמזגות. הוא מה שאמרו המקובלים ש"ספירת המלכות עולה לבינה ביום הכיפורים", דהיינו דווקא מתוך עבודתנו ותשובתנו, במציאות של חיינו ומעשינו שהיא המלכות שבה אנו חיים, דווקא מתוך כך זוכים אנו לעלות לספירת הבינה, המקום העליון באדם, המקום שמקבל את כל אורו רק מאורו של הבורא. זוכים אנו במתנה לפנים משורת הדין - שנובעת מהדין, כמו שאנו מתפללים "וחוננו מאתך חכמה בינה..."

מתוך רצוננו בחירתנו מצטמצמת, ואנחנו זוכים לְרצות את הטוב ללא בחירה.

זו הנחמה והתקווה של יום הכיפורים, שתי כפרות המשלימות זו את זו, אחת עליונה ואחת תחתונה. אחת של הקודש, מקום העבודה והפעולה, ואחת של קודש הקודשים, מקום הנס והטהרה העליונה.

"אמת מה נהדר היה כהן גדול בצאתו מבית קודשי הקודשים".

זכנו הא-ל לתשובה שלמה, שנבחר בטוב בכל לבנו ורצוננו, ומתוך כך נזכה לטוב ללא רצוננו...

- סוכות - להאמין באפשרויות הבלתי מוגבלות -

- לצאת מהגבול ל"ושמחת בחגך" -

הסוכה בנויה מדפנות וסכך. דווקא הסכך, שהוא הצד העראי בסוכה, דבר הגדל מן הארץ ואינו מקבל טומאה, דווקא הצד החלש שבסוכה הוא המהווה את עיקר הסוכה.

הסוכה נקראת על שם הסכך. הדפנות, מותר שיהיו קבועות ויציבות ואף עשויות מדבר המקבל טומאה, ואין הסוכה קרויה על שמו. "וסוכה תהיה לצל יומם", "ישבו יושבי בצלו".

אנחנו יושבים בצל הסכך העראי והאוורירי, ודווקא בעקבות כך אנחנו מוגנים.

דווקא בגלל שאנחנו "ישבי בצלו" אנחנו זוכים ל "וסוכה תהיה לצל יומם". "והנה אנחנו יושבים בצל אור המקיף המתפשט אליה" (מתוך ה'לשם ייחוד' של

ישיבת הסוכה).

מה עניינו של האור המקיף שהסוכה מעניקה לנו? מהו הקשר בין הסוכה והאור המקיף ל"ושמחת בחגך" שמאפיין את הייחודיות של חג הסוכות?

סכך - דבר שאינו מקבל טומאה - טומאה עניין הגבול בעולם

טומאה עניינה כיסוי וגבול, כדברי הפסוק "ונטמאתם במ" ואמרו חז"ל, "רבי ישמעאל אומר עבירה מטמטמת לבו של אדם שנאמר (ויקרא יא, מג) "ולא תטמאו בהם ונטמתם במ", אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם" (יומא לט ע"א).

על ידי העבירה והחטא האדם מגביל את נשמתו ואינו מאפשר לה להופיע, טמטום מכסה את נשמתו.

'טמטום' הוא אדם שיש עליו כיסוי המגביל את יכולת האבחון אם הוא זכר או נקבה.

הטומאה מגבילה את האדם ואינה מאפשרת לו להגיע אל האין סוף שבנשמתו.

הסכך אוורירי וחלש, אך מצד שני אינו מקבל טומאה, אינו שייך למושגים של העולם הזה המצומצם והמקבל טומאה.

ידוע בהלכה שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה, אך כאשר הופכים אותם לכלים הם כן מקבלים טומאה.

פירוש הדבר הוא שכאשר חומר הגלם מקבל צורה וייעוד, מצד אחד הוא מקבל תפקיד ושליחות, אך מצד שני הוא מצטמצם לתפקיד ספציפי, נקודתי ומוגבל. גזע עץ שהפך לשולחן לא יוכל להיות כיסא.

ההגבלה היא עניין הטומאה, ההפך מהאין סופיות.

נמצא שהסכך שאינו מקבל טומאה, שלא קיבל צורה של כלי מסוים, מבטא את הכוח הבלתי מוגדר והבלתי מצומצם בעולם, והוא יכול עדיין לתפוס אין סוף צורות.

- סוכה - אור מקיף -

"והנה אנחנו יושבים בצל אור המקיף המתפשט עליה, המקיף וסובב אותה, ובישיבתנו בה ימשך אלינו מן האור המקיף ההוא" (מתוך ה'לשם ייחוד' של ישיבת

הסוכה).

הסוכה היא אור מקיף. אור מקיף שונה הוא מאור פנימי היות שאינו מוגבל ואינו מצומצם. אור פנימי ממלא את הנבראים במידה מוגבלת, כל אחד על פי יכולתו ורוחניותו, על פי הבנתו והשגתו, אך אור מקיף אינו מוגבל לכליו של המקבל, והוא עוטף את כולנו בשווה.

אור מקיף מגיע לעולם לא מחמת עבודתו הרוחנית של האדם, לא על פי עמלו בתורה ובמצוות, אלא הוא שפע רוחני שהבורא משפיע לנבראים מחמת טובו, מחמת חסדו האין סופי.

כיון שאור זה מקורו בבורא ובטובו ולא בנברא ובעבודתו, אין הוא מצומצם ליכולת העולם והנברא, והוא שופע לכולם ובלי גבול. עבודת האדם נועדה רק לאפשר לאור זה להגיע אליו ולא לחסום אותו על ידי תפיסותיו.

דווקא בגלל שהסכך אינו מקבל טומאה, שאין לו הגבלה וצמצום, הוא מבחינת אור מקיף, שגם בו אין הגבלה וצמצום.

ידועות מעלותיה וסגולותיה של הסוכה למשוך ישועות לחיינו כאן בעוה"ז. גם במצבים שנחשבים כביכול בלתי פתירים - הסוכה מועילה.

ידוע בחסידות ובקבלה שהאור המקיף הוא השורש לנסים בעולם. כל נס הוא יציאה מהסדר ומהגבול של העולם הזה, ולכן שורש הנס הוא באור המקיף שאף הוא ללא מידה וללא גבול.

הסוכה שאנחנו יושבים בצלה היא בחינת אור מקיף, ולכן היא השורש לישועות ולנסים.

כדי לקרב את הדבר לשכלנו ולהבין מדוע הדברים כך, נבאר יותר:

ידוע שחג שסוכות הוא חג השמחה, ועליו נאמר "ושמחת בחגך".

שמחה עניינה פריצת גבולות, "כי בשמחה תצאו", ומבאר ר' נחמן: על ידי השמחה שפורצת גבולות תצאו מהגלות ומהמצר.

בליקוטי מוהר"ן מבואר ששמחה היא ביטוי לאמונה. אמונה שהבורא מתערב בעולמנו, ושעל אף שהטבע מחייב משהו מסוים אפשר שיהיה אחרת, ו"יש עניין שהכול יתהפך לטובה".

ההשגחה הפרטית על האדם מונהגת על פי אמונתו שלו, "כל מידותיו של הקב"ה מידה כנגד מידה".

אם האדם מאמין בסוכה, בסכך, באור מקיף, במציאות שהבורא משפיע

בעולמו טוב ללא מידה וללא גבול, הרי שהוא מונהג בנסים ובישועות אף שאינם על פי מדרגתו, אף שכביכול לא היו ראויים שייעשו בעבורו. אך אם חלילה הוא מסכך בדבר המקבל טומאה, בדבר בר גבול ומידה, הרי שאינו מאמין בישועות ה' שמעבר להבנתו. הוא מצטמצם רק לאור הפנימי, רק להתפתחויות ההגיוניות השכליות המוגבלות ואינו זוכה לאור הסוכה.

- לצאת מדירת קבע לדירת עראי - בחיים -

כאשר אנו יוצאים מהבית אל הסוכה, מדירת קבע לדירת עראי, אפשר לראות זאת כיציאה לגלות (כמו שאומרים לפי חלק מהנוסחים בתפילה קודם הסוכה), אך אפשר לראות זאת גם כבשורה של גאולה. חג הסוכות הוא חג של שמחה כיוון שהוא אומר לאדם 'צא מהתפיסה היציבה-אך-מוגבלת לתפיסה הבלתי מוגבלת. צא מדירת קבע לדירת עראי, צא מהתפיסה שהבית החזק והיציב הוא זה שיגן עליך להבנה שהבורא הוא זה שיגן עליך. הבית הוא אמנם חזק ויציב, אך מצד שני הוא מוגבל ומצומצם. אין בכוחו של הבית להגן מפני כל האיומים והסיכונים. חג הסוכות הוא חג האסיף. חג האסיף אמנם נותן לאדם כוח ותבואה, אך אם האדם נשען על דבר מוגבל הוא אינו זוכה להנהגת אור המקיף שאין לו גבול ומידה.

- לצאת מדירת קבע לדירת עראי - באדם -

כשהתורה אומרת לנו לצאת לדירת עראי אפשר לראות זאת כיציאה ממקום מוגבל אל מקום שהאפשרויות בו בלתי מוגבלות. רוב בני האדם בעולם מעדיפים לוותר על חזון, על חלום ושאיפות גדולות, ומסתפקים במציאות קטנה אך בטוחה. הפחד מהמציאות הבלתי ידועה דוחף בני אדם להסתפק בקיים ובקטן תוך איבוד הרצון למימוש עולם חדש ומואר. חג הסוכות קורא תיגר על תפישה זו. חג הסוכות רוצה להביא את האדם לשמחה פנימית, לשמחה שלמה ואמתית. השמחה הכי גדולה של האדם תגיע רק אם יצליח האדם לממש את חזונו, את רצונו הפנימי שנובע מעומק נשמתו

ומתבטא במיוחדות שבאישיותו.
לעולם לא יצליח האדם לממש את חזונו אם כל חייו יהא מוגבל בגבולות
ובמצרים שהעולם מציב לפניו. רק אם יאמין האדם בסייעתא דשמיא האלוקית
שאינהא מוגבלת למצרי החיים, רק אז יצליח לממש את חזונו.

- לראות כוכבים דרך הסכך -

מלבד היותו של הסכך עשוי מדבר שאינו מקבל טומאה, ההלכה קובעת שיש
להניח את הסכך באופן שיראו דרכו את הכוכבים.
כאשר האדם אינו מוכן להתפשר, כאשר האדם אינו מוכן להיות מקבל
טומאה, בעל גבול ומידה, כאשר האדם רוצה לבטא את האין סוף שבנשמתו
ובאישיותו, כאשר האדם מאמין באמת שהאור המקיף עוטף אותו
ושהאפשרויות שהבורא מזמן לאדם גדולות הרבה יותר ממה שהאדם משער
ומצפה, הרי שאז הוא רואה את הכוכבים, הוא מבין שעם הזמן והחיים יש סיכוי
שיעפיל ויהיה כמו הכוכבים המאירים.

חג ניסוך המים - עניין הגידול וההצמחה שמחת בית השואבה - שאיבת רוח הקודש

כתוב במשנה במסכת סוכה שבעת שאיבת המים וניסוך המים בחג היו עושים
שמחה גדולה.

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו". יתרה מזו, גדולי
ישראל הם אלו שעשו את כל השמחה והשירה.

חז"ל אמרו: "שמחת בית השואבה - שמשם שואבים רוח הקודש".

מדוע יש עניין כה רב בשמחה דווקא בעת ניסוך המים? מדוע דווקא בחג
הסוכות נאמר בתורה שלוש פעמים "ושמחת בחגך"? וכיצד יכולה שמחה זו
להביא אפילו לרוח הקודש?

מבואר במפרשים על הפסוק בשופטים "ותחל רוח ה' לפעמו בין צרעה ובין
אשתאול" שרוח ה' המפעמת היא כמו הזוג המכה בענבל. כך האדם נדחף
לפעמים מלמעלה לפעולות מסוימות.

רוח הקודש היא לפעמים עזרה אלוקית, דחיפה לאדם לפעול ללא פחד וללא

מעצור. על האדם שורה רוח אחרת, רוח שאינה שלו, ומתוך כך הוא פועל בדברים אדירים שלא היה יכול לפעול בלא אותה ההארה. בשמחת בית השואבה אפשר לזכות לרוח הקודש, לרוח חדשה של עשייה ופעולה הרבה מעבר לכוחותיו של האדם, הרבה מעבר ליכולותיו. רוח זו קשורה למים. המים הם הכוח המגדל בעולם. כל הדברים גדלים על המים, ובזכות המים הכול צומח ופורח. חי צומח ומדבר זקוקים למים, המים יוצרים תנועה וחיים.

המים מתפשטים לכל מקום, וגם נותנים לאדם תחושת התפשטות ורוגע. בבית המקדש היו מנסכים את המים על גבי המזבח, "בחג נידונים על המים". המים הם כוח העשייה וההתפתחות של החיים ושל האדם את הכוח הזה אנחנו מנסכים על גבי המזבח, אנחנו רותמים את כל כוחות ההצמחה שלנו ואת כל כוחות היצירה שלנו אל הקודש, אל התורה.

ניסוך המים - דווקא בחג הסוכות

דווקא בחג הסוכות, שבו אנו מוארים מאור הסוכה, מהאור המקיף, כאשר אנו יודעים שהכוח שיש בתוכנו הוא בלתי מוגבל, בלתי מצומצם, דווקא אז אנו מנסכים את המים, אנו מעצבים ובונים את כוחות ההצמחה שלנו. כאשר האדם יודע שהעזרה האלוקית אינה מצומצמת לכוחותיו והבנותיו של האדם, כאשר הוא פורץ את גבולות שכלו ועולה לאמונה ביכולת האלוקית שאינה מוגבלת לשום מידה וגבול, הרי הוא זוכה לרוח הקודש, לרוח של עשייה אדירה ללא גבולות, לרוח חדשה של אמונה באור האלוקי שאינו מוגבל. פעמים רבות האדם מוותר על רעיון וחזון בגלל החשיבה השכלית המצמצמת - "לא אצליח", "אין זה ביכולתי", "זה גדול עלי"... אין ספק שישנם דברים שאינם בכוחנו האישי, אינם ביכולותינו, אבל אם אני מונהג באור המקיף, ביכולותיו של הבורא - אין שום מידה ואין שום גבול, "אין מעצור לה" להושיע ברב או במעט".

זהו עניין השמחה שנאמר דווקא בסוכות. רק העלייה לכוחו של הבורא הבלתי מוגבל יכולה לתת לאדם שמחה, רק החיבור של כוח ההצמחה האישי לעזרתו של הבורא נותנת לאדם מעוף, אופק וחזון בלתי מוגבלים, נותנת לאדם שמחה.

חג הסוכות דורש מהאדם לצאת מדירת קבע מצומצמת לדירה שאינה מצומצמת.

לאור כל הדברים הנ"ל נבין היטב את דברי ר' נחמן על חג הסוכות, הקושרים בין הסכך שאינו מקבל טומאה לרוח הקודש ולאור המקיף.

"ושפע אלקי הזאת הוא בחינת סכה, כי סכה הוא בחינת שסכה ברוח הקדש... כי רוח הקדש הוא שפע אלקי... וזה שאמרו חז"ל, "מנין שאין מסככין אלא בדבר שאין מקבל טמאה ובדבר שגדולו מן הארץ? שנאמר: "ואד יעלה מן הארץ" - מה אד הוא דבר שאין מקבל טמאה ואין גדולו אלא מן הארץ וכו'"... וסכה הנ"ל... הוא בחינת מקיפין, שהשכל הזה הוא גדול עד למאד, עד שאין המח יכול לסבלו ואין נכנס במח, אלא הוא מקיף את הראש... השכל הפנימי מקבל חיותו מהמקיף הזה" (ליקוטי מוהר"ן כא, ג-ד).

זכנו הא-ל לשמחה מקיפה... לצאת מההגבלות שאנו מגבילים את עצמנו... שנאמין ברוח קודשך שמעצימה אותנו מעל ליכולתינו.